

> Retouradres

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Turfmarkt 147 2511 DP Den
Haag

Onze referentie
2025-0000287505

Bijlage(n)
2

Datum 28 mei 2025
Betreft Aanbieding visitatierapport ProDemos 2024

Aanleiding

Met deze brief bied ik u het rapport aan van de visitatiecommissie ProDemos (hierna: commissie). De visitatie heeft plaatsgevonden van oktober 2024 tot en met februari 2025 onder leiding van jhr. E.F.M. van Nispen tot Sevenaer.¹ Op 30 oktober 2024 heb ik uw Kamer middels een brief ingelicht over de visitatie van ProDemos.² Het volledige rapport met de bevindingen van de commissie is bijgevoegd.

Bevindingen van de visitatiecommissie ProDemos

In lijn met het visitatieprotocol³ heeft de commissie onderzocht of de door ProDemos uitgevoerde zelfevaluatie een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid. Hierbij is toegezien op de volgende vier onderdelen: algemeen, publieksbereik, samenwerking en bedrijfsvoering. Deze categorieën bevatten elk specifieke beoordelingselementen. De commissie heeft deze onderdelen beoordeeld aan de hand van het beoordelingskader in het visitatieprotocol. De scores variëren van onvoldoende, voldoende, goed tot excellent. Geen van de genoemde elementen krijgt een onvoldoende beoordeling.

Over het algemeen is de commissie zeer positief over ProDemos en de educatieve programma's. ProDemos heeft een sterk imago en weet een grote groep scholieren en volwassenen te bereiken. De commissie ziet in ProDemos een unieke organisatie met bevlogen en enthousiaste medewerkers die zich in Den Haag, maar ook in de rest van het land, inzetten om kennis over democratie en

¹ Instellings- en benoemingsbesluit Commissie visitatie ProDemos 2024, 20 november 2024, nr. 2024-0000033133.

² Kamerstuk 31 475, nr. 29

³ Visitatieprotocol ProDemos 2015, nr. 2015-0000488822.

rechtsstaat te vergroten. De commissie stelt dat de missie van ProDemos actueler en relevanter is dan ooit. De commissie wil ProDemos dan ook aanmoedigen om, in de bewegingsruimte die de organisatie heeft, hun rol in en voor de democratische rechtsstaat te (her)bevestigen. Hiervoor doet de commissie een aantal aanbevelingen aan ProDemos.

Ten aanzien van de algemene positionering roept de commissie ProDemos op om in te spelen op actuele ontwikkelingen in de maatschappij, in het bijzonder als het gaat om de democratische rechtsstaat. De commissie constateert dat ProDemos proactiever kan reageren op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de aangescherpte wettelijke eisen op het gebied van burgerschapsonderwijs en het wijdverbreide sociale media gebruik in de samenleving. Hierbij stelt de commissie dat ProDemos meer aandacht moet hebben voor het belang van de rechtsstaat in de educatieve programma's. Ook roept de commissie ProDemos op om een visie op de rol van sociale media in de samenleving en specifiek op het functioneren van democratische rechtsstaat te ontwikkelen.

Ten aanzien van het publieksbereik concludeert de commissie dat de programma's goed aansluiten op de leerbehoeften en wensen van de doelgroepen in het primair en voortgezet onderwijs, het mbo en van volwassenen. ProDemos heeft warme contacten met scholen en goed inzicht in het publieksbereik. Door de coronapandemie zijn de bereikcijfers in 2020 en 2021 logischerwijs achtergebleven. De commissie merkt op dat deze vanaf 2022 weer toenemen. Een beperkende factor voor het ontvangst in Den Haag is de renovatie van het Binnenhof. De commissie stelt dat ProDemos aan zijn maximale capaciteit zit om scholen in Den Haag te ontvangen. Daarom roept de commissie op om te onderzoeken op welke manieren ProDemos actiever kan zijn in de rest van het land.

Ten aanzien van de samenwerking beveelt de commissie ProDemos aan om actief samen te werken met cruciale stakeholders. De commissie constateert dat de instituties van de democratische rechtsstaat actiever zijn geworden op het gebied van publieksvoorlichting. Hier zitten kansen voor ProDemos om de samenwerking en positionering te versterken.

Ten aanzien van de bedrijfsvoering constateert de commissie dat de organisatiestructuur sinds de vorige visitatie in 2019 aanzienlijk is verbeterd. Binnen de organisatie is veel aandacht voor veiligheid, ondersteuning van personeel en trainingsaanbod. Ook zijn de planning en control cyclus en kwaliteitszorgprocessen op orde. Met betrekking tot de financiering stelt de commissie dat ProDemos sterk afhankelijk is van de subsidie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De commissie doet de aanbeveling om een strategisch plan te ontwikkelen met betrekking tot de toekomstige financiering en duurzaamheid daarvan. Ook roept de commissie op om alternatieve financieringsstromen te overwegen. Eveneens ziet de commissie de huisvesting van ProDemos als een urgent vraagstuk.

Zoals gebruikelijk kreeg ProDemos gelegenheid tot wederhoor. ProDemos is de commissie erkentelijk voor het werk. Zij herkent zich in de meeste bevindingen

van de commissie en gaat de komende tijd aan de slag om de aanbevelingen mee te nemen in het beleid. Hierbij vraagt ProDemos wel aandacht voor de beperkte financiële ruimte.

Reactie op de bevindingen van de commissie

Ik deel het beeld van de commissie dat ProDemos een unieke en cruciale rol vervult op het terrein van het bevorderen van kennis over democratie en rechtsstaat. De educatieve programma's die ProDemos aanbiedt voor verschillende doelgroepen zijn van grote waarde. Hierbij onderschrijf ik de aanbeveling van de commissie om aandacht te hebben voor de verschillende aspecten van onze democratische rechtsstaat. Democratie en rechtsstaat zijn in Nederland nauw, zo niet onlosmakelijk, met elkaar verbonden. Dit komt ook tot uitdrukking in de algemene bepaling van de Grondwet. Ik roep ProDemos dan ook op om meer aandacht en ruimte te geven aan de rechtsstaat in de educatieve programma's.

De aanbevelingen ten aanzien van het financierings- en huisvestingsvraagstuk raken direct aan de huidige subsidierelatie van ProDemos en mijn ministerie. ProDemos ontvangt jaarlijks €8.979.000 subsidie vanuit mijn ministerie. Daarnaast is bij de begrotingsbehandeling in 2024 en 2025 vanuit BZK 1 miljoen extra vrijgemaakt om de inzet van ProDemos in het land te versterken.⁴ Ook is er vanuit BZK gezorgd dat ProDemos in 2025 en 2026 geen gevolgen ondervindt van de Rijksbrede subsidietaakstelling. De huidige subsidieregeling loopt af per 1 januari 2027. Over de invulling van de nieuwe subsidieregeling zal mijn ministerie op korte termijn in gesprek gaan met de directeur en de voorzitter van de Raad van Toezicht van ProDemos. In dit gesprek zal ook aandacht zijn voor de keuzes rondom de huisvesting. In de nieuwe subsidieregeling zullen een aantal eigenaarsaspecten die momenteel niet voldoende helder beschreven zijn, zoals de aanwijsbevoegdheid van BZK ten aanzien van de locatie en huisvesting worden verduidelijkt.

Tot slot

Ik dank de leden en de secretaris van de visitatiecommissie voor hun werk en de intensieve betrokkenheid de afgelopen tijd. Daarnaast dank ik alle externe partijen waarmee de commissie heeft gesproken en natuurlijk ProDemos zelf voor de medewerking. Er ligt een helder rapport met aanbevelingen waar de organisatie mee verder kan. Ik vraag ProDemos dan ook om deze aanbevelingen ter harte te nemen en om te zetten in concrete maatregelen en beleid. Ik blijf de komende periode met ProDemos in gesprek over de aanbevelingen die zowel ProDemos als mijn ministerie raken.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

⁴ Kamerstuk 36 410 VII, nr. 17 en Kamerstuk 36600-VII, nr. 79.

J.J.M. Uitermark

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Turfmarkt 147 2511 DP Den
Haag

Onze referentie
2025-0000287505